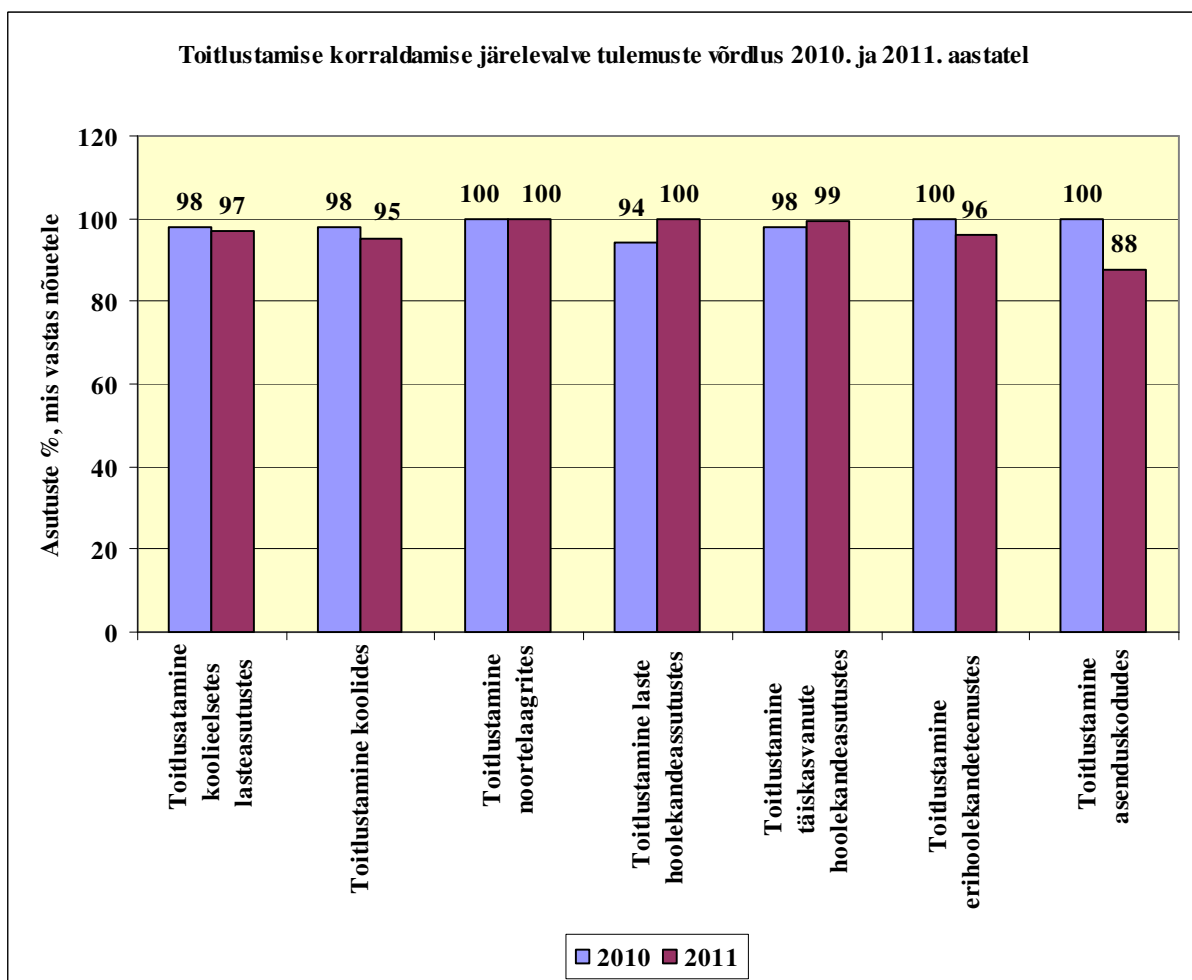


Toitlustamisalane järelevalve 2011. aasta aruanne

1. Järelevalve üldtulemused toitlustamise korraldamise valdkonnas

Järelevalve teostamine toimus kinnitatud tööplaani alusel. Vajadusel korraldati ka plaaniväliseid kontrole (näiteks: kaebuse alusel).

Nii nagu eelmistel aastatel esines toitlustamise korraldamise osas raskusi ka 2011. aastal. Märkusi tuli teha menüü vaheldusrikkuse kohta ja mõnel juhul ka põhitoitainete ja energiasisalduse kohta toidus. Jätkusid arvukad nõustamised, mis olid põhiliselt seotud menüü parema koostamisega. Joonis 1 näitab nõuetele vastavate asutuste osakaalu (%) kontrollitud asutuste üldarvust.



Joonis 1. Toitlustamisalase järelevalve üldtulemuste võrdlus 2010- 2011.

Kehtivatele nõuetele vastas 2011. aasta lõpuks enamus kontrollitud asutustest.

Toitlustamise korraldamist reguleerivate nõuete rikkumiste kõrvaldamiseks tehti 2011. aastal kokku 13 ettekirjutust. Tähtajaks täidetud ettekirjutuste arv oli 8.

Aasta jooksul oli registreeritud 11 kaebust toitlustamise korraldamise osas, nendest kolm olid põhjendatud.

Aasta jooksul on Terviseameti talitused ning esindused teinud tihedat koostööd kohalike omavalitsustega, linna- ja vallavalitsusega. Tihe koostöö oli ka koolide ning lasteaedade tervisenõukogudega.

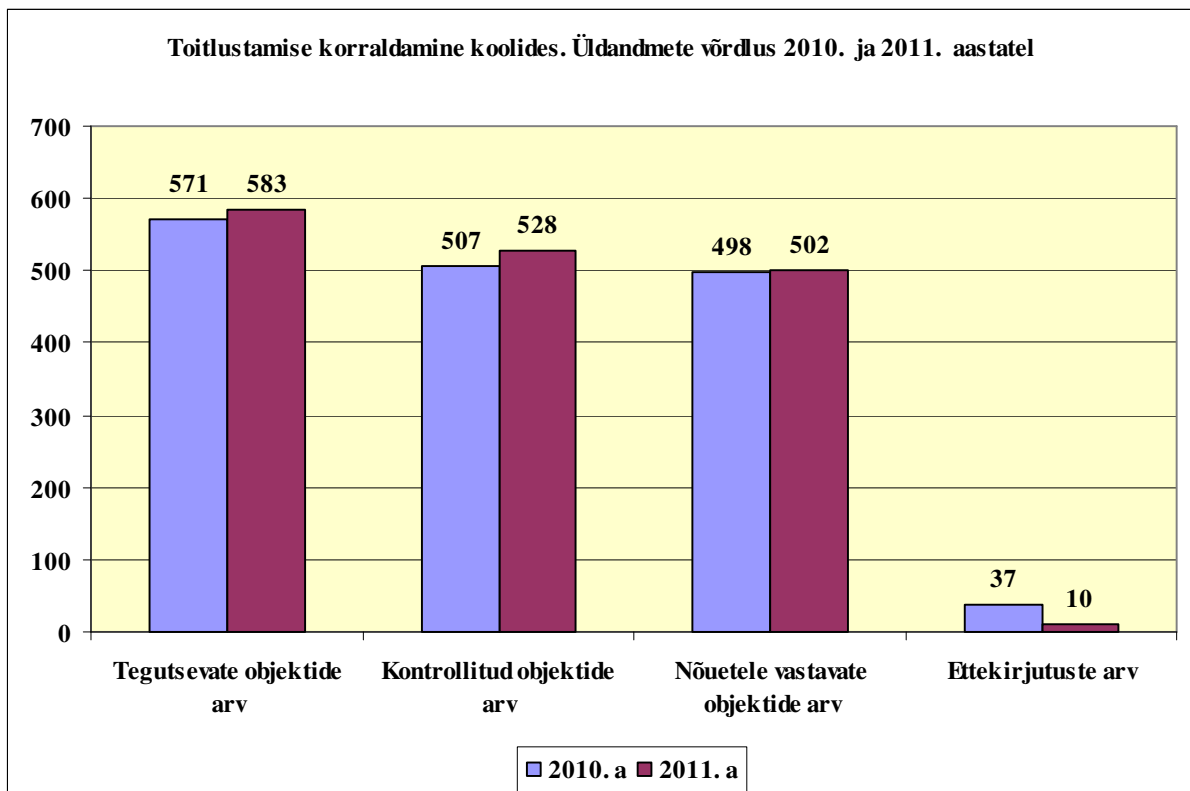
Koostöös TAI ja Lääne-Viru Maavalitsusega viidi läbi 4 teabepäeva puu- ja köögiviljaprogrammi raames, kus osaleti ka lektorina.

2. Toitlustamise korraldamine koolides

Toitlustamise korraldamist koolides on inspekteeritud vastavalt sotsiaalministri 15. jaanuari 2008. a määrusele nr 8 „Tervisekaitsenõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis“.

2011. aastal kontrolliti toitlustamise korraldamist 90,6 % tegutsevatest koolidest (2010. aastal kontrolliti 88,8% koolidest).

Joonis 2 võrdleb kooliõpilaste toitlustamise korraldamise järelvalve üldtulemusi 2010- 2011.



Joonis 2 Koolide toitlustamisalase järelvalve üldandmete võrdlus 2010- 2011.

Jooniselt näeme, et tegutsevate objektide arv on veidi suurenenud. Tegutsevate asutuste kontrollimise osakaal on suurenenud. Aasta lõpuks vastas nõuetele 502 asutust (95% kontrollitud asutustest, mida on 3% vähem kui 2010. aastal).

Ettekirjutuste arv on võrreldes 2010. aastaga vähenenud, 2011. aastal tehti 10 ettekirjutust (2010. aastal 37 ettekirjutust).

Järelevalve käigus pööratakse sageli suuremat tähelepanu eraettevõtete poolt toitlustust saavatele koolidele, kus eelnevatel aastatel tuvastatud probleeme toidukvaliteeti osas.

Korduvad inspekteerimised, mille käigus tehakse toitlustajale märkused ja antakse soovitusi, näitavad paranemistrendi kooli toitlustamise olukorra osas.

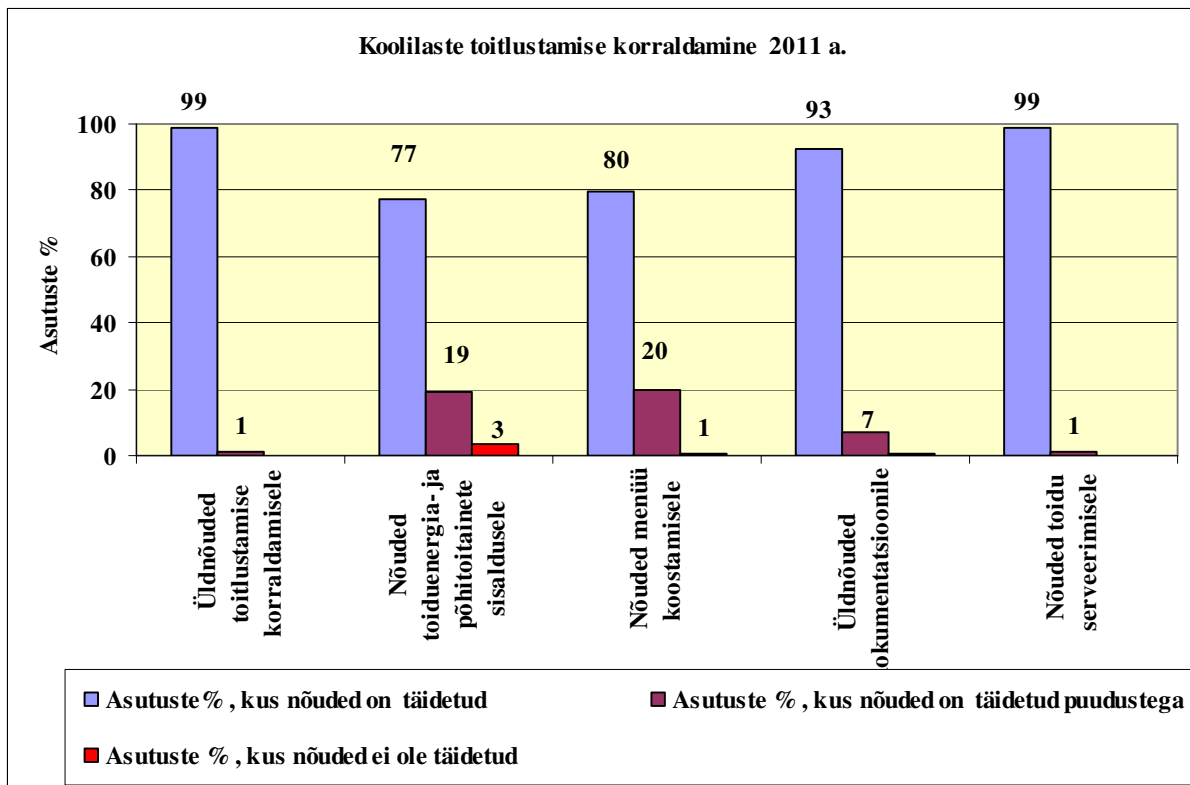
Suuremate koolide lapsed kurdavad esimesel õppeveerandil söögivahetunnis ajapuuduse üle. Sellega seoses tehakse järelevalveametnike poolt koolide juhtkonnale mitmeid märkuseid ja jagatakse olukorra parandamiseks soovitusi. Soovitusi püütakse võimalusel arvestada ja olukord söögivahetunni ajalise toimimise osas vähehaaval paraneb, kuid siiski jääb suuremates koolides olukord ruumi ja aja puuduse tõttu täieliku lahenduseta.

Antud kokkuvõtte koostamisel jagati kooliõpilaste toitlustamise kohta kehtivad nõuded viieks erinevaks osaks:

1. Üldnõuded toitlustamise korraldamisele (nt. söögiajad ja pikkused, joogivee kättesaadavus jm);
2. Nõuded toiduenergia- ja põhitaitainete sisaldusele;
3. Nõuded menüü koostamisele (nt. mitmekesisus);
4. Üldnõuded dokumentatsioonile (nt. tehnoloogilised juhendid jm);
5. Nõuded toidu serveerimisele (nt. serveerimistemperatuur).

Iga osa hindamisel lähtuti sellest, kas nõuded olid täielikult täidetud, osaliselt täidetud või ei olnud täidetud.

Joonis 3 annab ülevaate järelevalve käigus koolidele antud hinnangutest (% kontrollitud koolidest).



Joonis 3 Koolide toitlustamise korraldamise inspekteerimise andmed 2011. aastal.

Jooniselt näeme, et enamusel koolidest on toitlustamise korraldamisele esitatavad üldnõuded täidetud, ainult 1% kontrollitud koolidest olid nõuded täidetud puudustega.

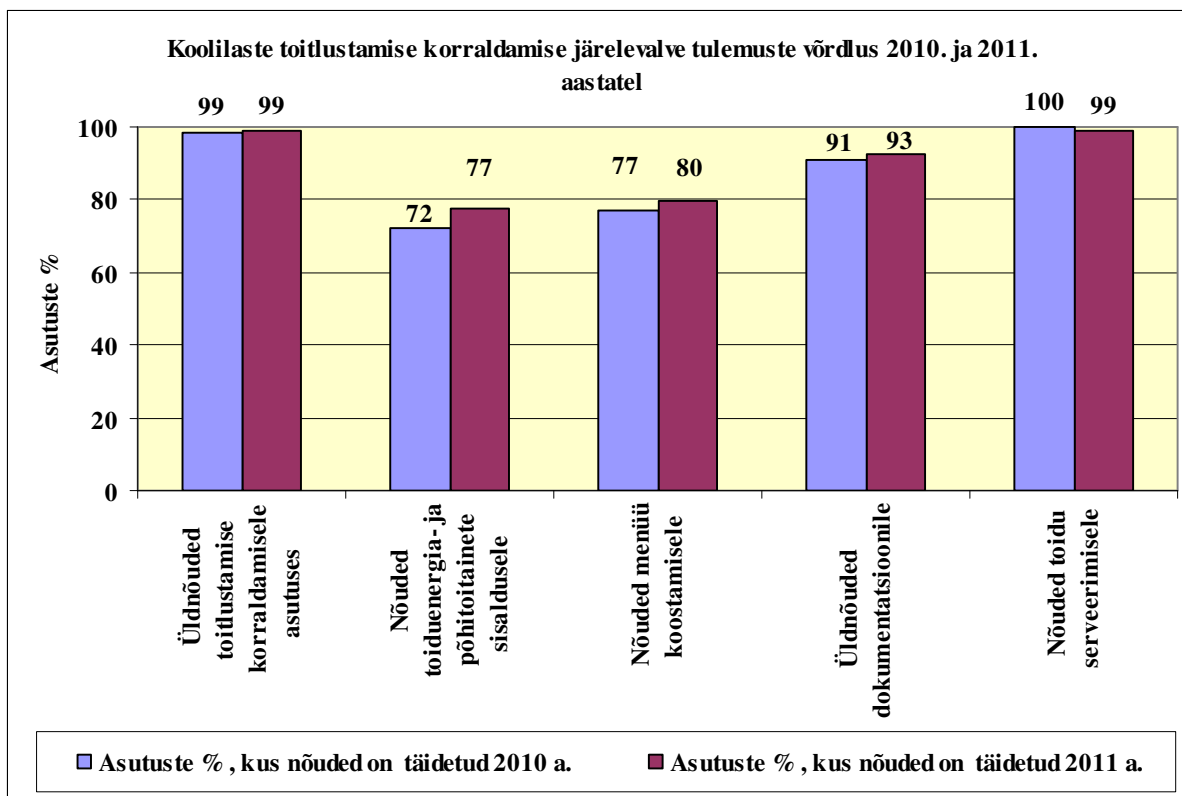
Nõuded toiduenergia ja põhitoitainete sisaldusele on täidetud 77% kontrollitud asutustest, 19% asutustest täitis nõuded osaliste puudustega ning 3% esineb nõuete mittetäitmist.

Nõuded menüü koostamisele on täidetud 80% kontrollitud asutustest, 20% on nõuded täidetud puudustega ning 1% koolidest on nõuded täitmata.

Dokumentatsiooni vormistamise osas on nõuded täidetud 93% asutustest.

Nõuded toidu serveerimisele on samuti praktiliselt kõigis koolides täidetud.

Joonis 4 võrdleb 2010- 2011. a koolides toitlustamise korraldamise järelevalve tulemusi.



Joonis 4 Koolilaste toitlustamise korraldamise järelevalve tulemuste võrdlus 2010- 2011.

Jooniselt näeme, et toitlustamise olukord on liikunud positiivses suunas. Asutuste osakaal, kus nõuded on täidetud on võrreldes 2010. aastaga veidi suurenenud.

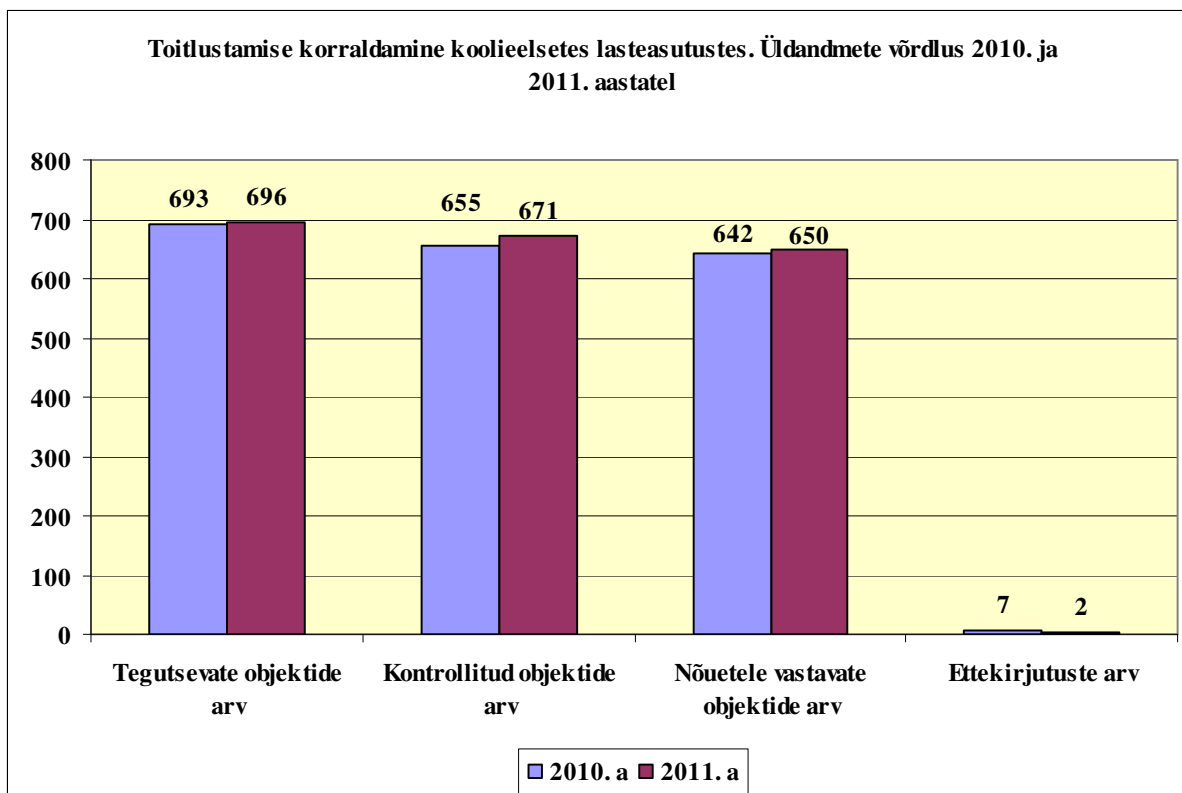
Probleeme oli kauba hankimisega väikese laste arvuga koolidel. Rahaliste raskuste tõttu on keeruline pakkuda talvekuudel õpilastele määruse nõudele vastavas koguses värskaid puuvilju. Järelevalve käigus oli puudusi toiduenergia ja makrotoitainete sisalduse osas.

3. Toitlustamise korraldamine koolieelsetes lasteasutustes

Toitlustamise korraldamist kontrolliti 15. jaanuari 2008. a määruse nr 8 „Tervisekaitse nõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis“ nõuete järgi.

2011. aastal kontrolliti 96,4% tegutsevatest koolieelsetest lasteasutustest (2010. aastal kontrolliti 94,5% asutust).

Joonis 5 võrdleb koolieelsete lasteasutuste järelevalve üldandmeid 2010 ja 2011. aastatel.



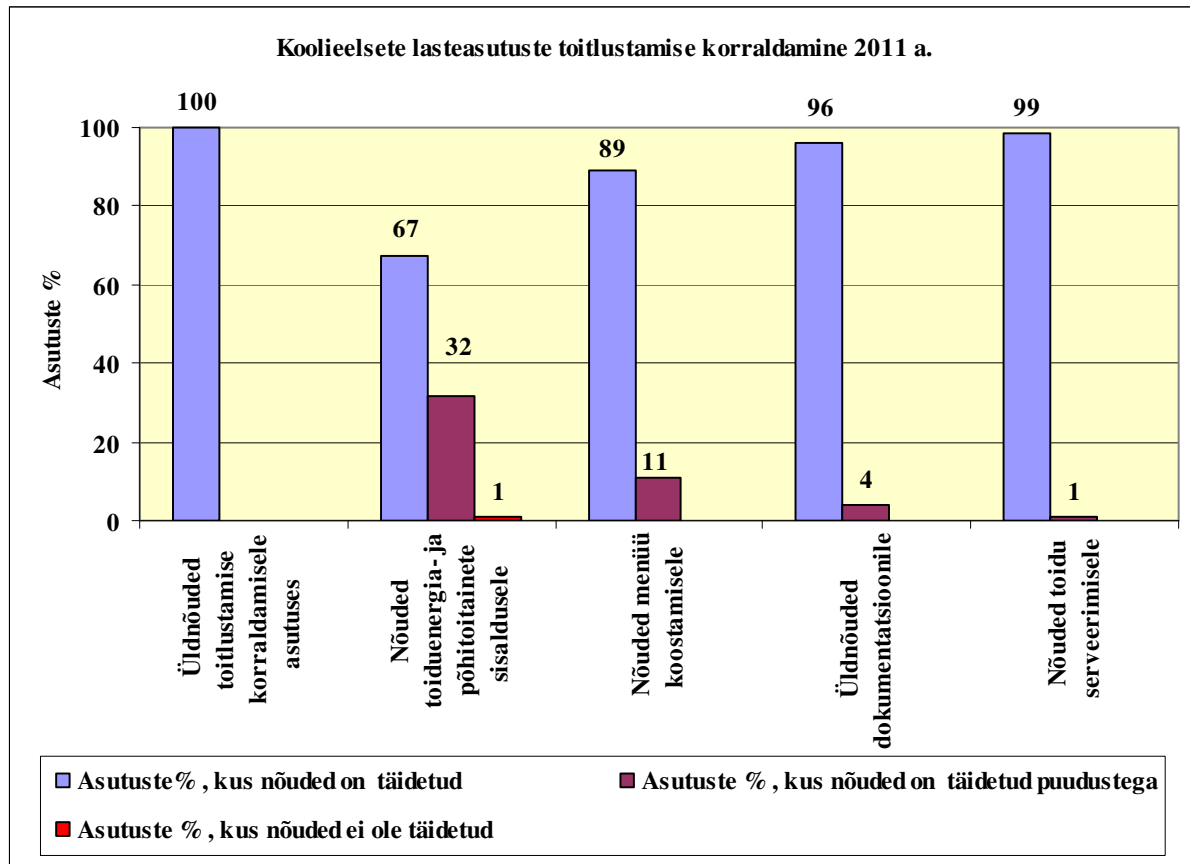
Joonis 5 Koolieelsete lasteasutuste toitlustamisalase järelevalve tulemuste võrdlus 2010 ja 2011. aastatel.

Jooniselt näeme, et tegutsevate koolieelsete lasteasutuste arv jääb praktiliselt samale tasemele ning kontrollitud asutuste arv natuke suureneb 655-st 671-ni.

Nõuetele vastavate kontrollitud asutuste arv on võrreldes 2010. aastaga pisut suurenenud.

Ettekirjutuste arv on vähenenud, 2010. aastal tehti 7 ning 2011. aastal 2 ettekirjutust.

Joonis 6 annab ülevaate järelevalve käigus koolieelsetele lasteasutustele antud hinnangutest (% kontrollitud asutustest).



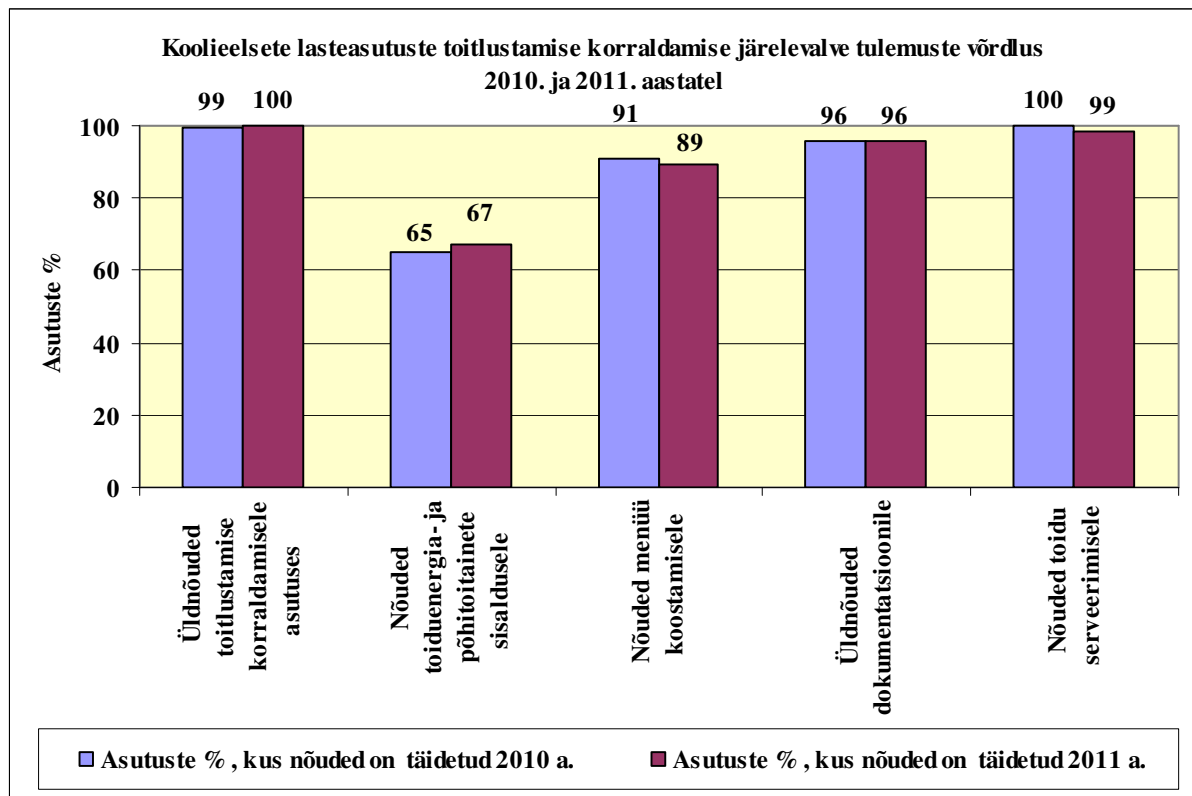
Joonis 6 Koolieelsete lasteasutuste toitlustamise korraldamise järelevalve tulemused 2011. aastal.

Jooniselt näeme, et üldnõuded toitlustamise korraldamisele on kõigis lasteaedades täidetud. Enamik lasteaia lapsi söövad kolm korda päevas. (Mõnes lasteasutuses söövad lapsed 1-2 korda päevas, lähtudes lapsevanema soovist.)

Nõuded toiduenergia ja põhitoitainete sisaldusele on täidetud 67% asutustest, 32% asutustest on nõuded täidetud osaliselt ning 1% esineb nõuete mittetäitmist. Nõuded menüü koostamisele on täidetud 89% asutustest ja 11% asutustest on nõuded täidetud puudustega. Menüü koostamise osas on inspekteerimiste käigus lasteasutusi vajadusel mitmeti nõustatud ja saadud positiivseid tulemusi.

Üldnõuded dokumentatsioonile on täidetud 96% asutustest ning 4% on täidetud puudustega. Nõuded toidu serveerimisele on täidetud 99% asutustes.

Joonis 7 võrdleb koolieelsetes lasteasutustes toitlustamise korraldamise järelevalve tulemusi 2010- 2011.



Joonis 7 Koolieelsete lasteasutuste toitlustamise korraldamise järelevalve tulemused 2010- 2011.

Jooniselt näeme, et olukord on jäänud samale tasemele.

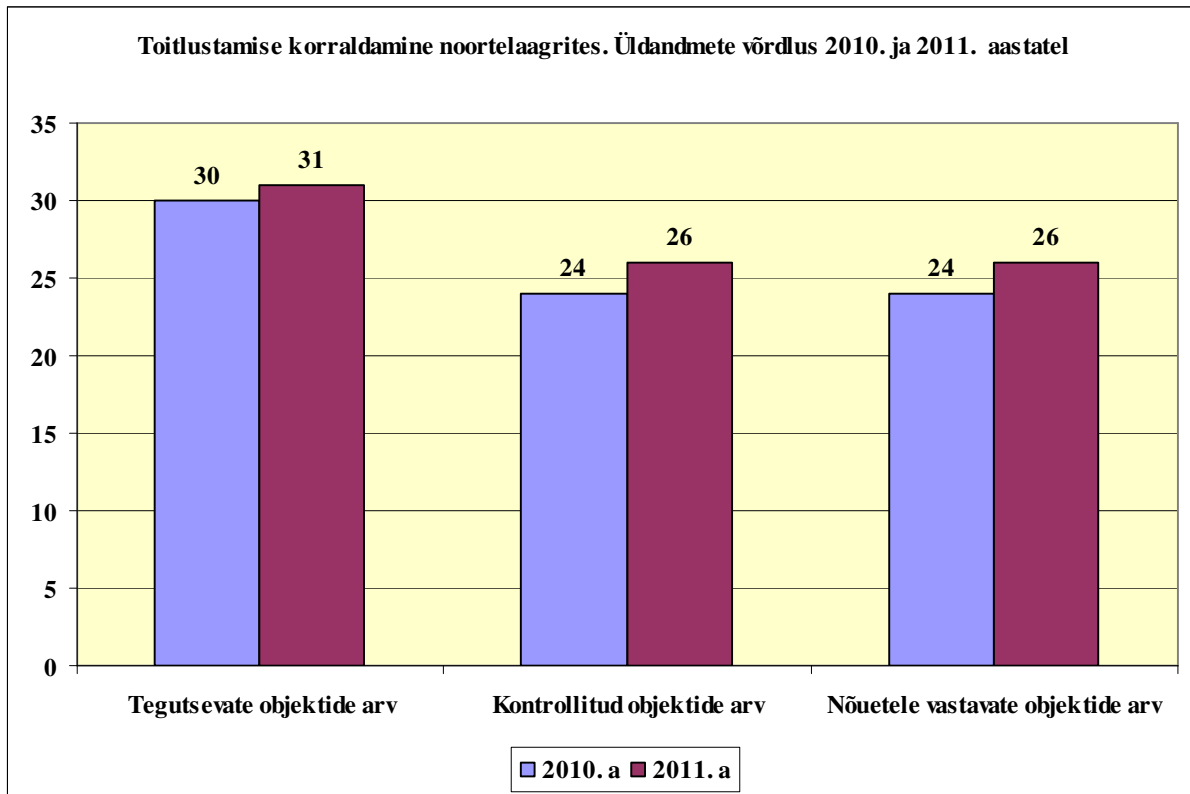
Põhilised probleemid: toiduainete hinnad on veelgi tõusnud ning seetõttu kannatab menüü mitmekesisus. Tihti nähakse ettevõtetes nn säästumenüüd, kus varasema terve puuvilja asemel on jäänud ainult puuviljatükid.

Kontrolli käigus kohatakse sagedasti toiduvalmistamise käigus retseptuuri muutmist, kuid toidu tehnoloogilised kaardid jäävad seejuures muutmata. Maal asuvates koolieelsetes lasteasutustes oli probleeme värske puu- ja köögivilja varustusega kuna kohalikes poodides on puuvilja valik kasin ning hulгимүүjad ei too kaupa väikestes kogustes kaugematesse piirkondadesse.

4. **Toitlustamise korraldamine noortelaagris**

Toitlustamise korraldamist kontrolliti sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määruse nr 70 „Tervisekaitse nõuded noorte püsilaagritele“ nõuete järgi. 2011. aastal kontrolliti 84% tegutsevatest noortelaagritest.

Joonis 8 võrdleb noortelaagrites toitlustamise korraldamise järelevalve üldandmeid 2010-2011.



Joonis 8 Noortelaagrite toitlustamise korraldamise järelevalve üldandmete võrdlus 2010- 2011.

Jooniselt näeme, et tegutsevate objektide arv on jäänud samaks. Kontrollitud asutuste arv on veidi suurenenud.

Toitlustamise poolest vastas kehtivatele nõuetele 100% kontrollitud objektidest.

5. **Toitlustamise korraldamine hoolekandeesutuses**

Toitlustamise korraldamist kontrolliti sotsiaalministri 14. novembri 2002. a määruse nr 131

„Tervisekaitsenõuded toitlustamisele tervishoiu- ja hoolekandeesutuses“ nõuete järgi.

Inspekterimise käigus on sagedasti täheldatud, et hoolekandeesutuses toimub toitlustamine

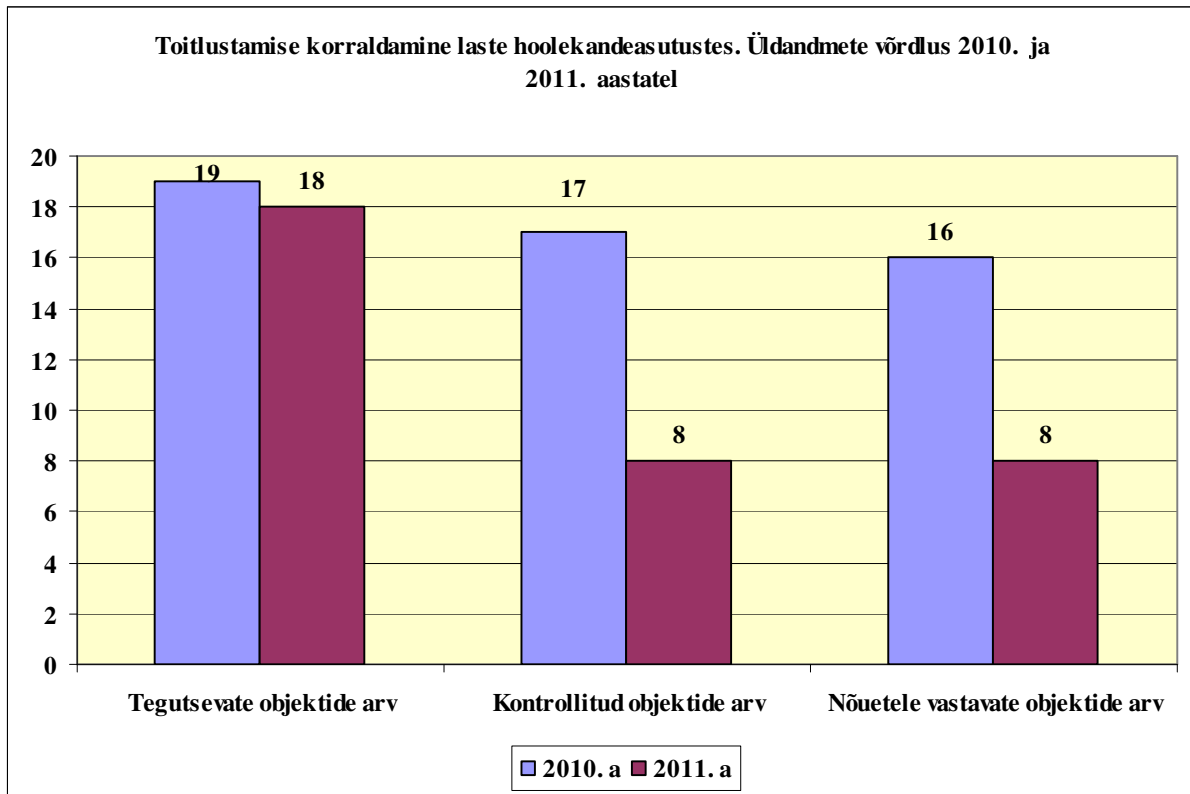
nn „iseteenindussüsteemi“ järgi ehk asutuses viibivad isikud valmistavad endale toitu

iseseisvalt. Sellistel juhtudel ei ole võimalik kontrollida asutuses toitlustamise korraldamisele

kehtestatud nõuete järgimist. Seetõttu kontrolliti 2011. aastal ainult 44% tegutsevatest laste

hoolekandeesutustest ning 59% tegutsevatest täiskasvanute hoolekandeesutustest.

Joonis 9 võrdleb lastehoolekande asutustes toitlustamise korraldamise järelevalve tulemusi 2010- 2011.



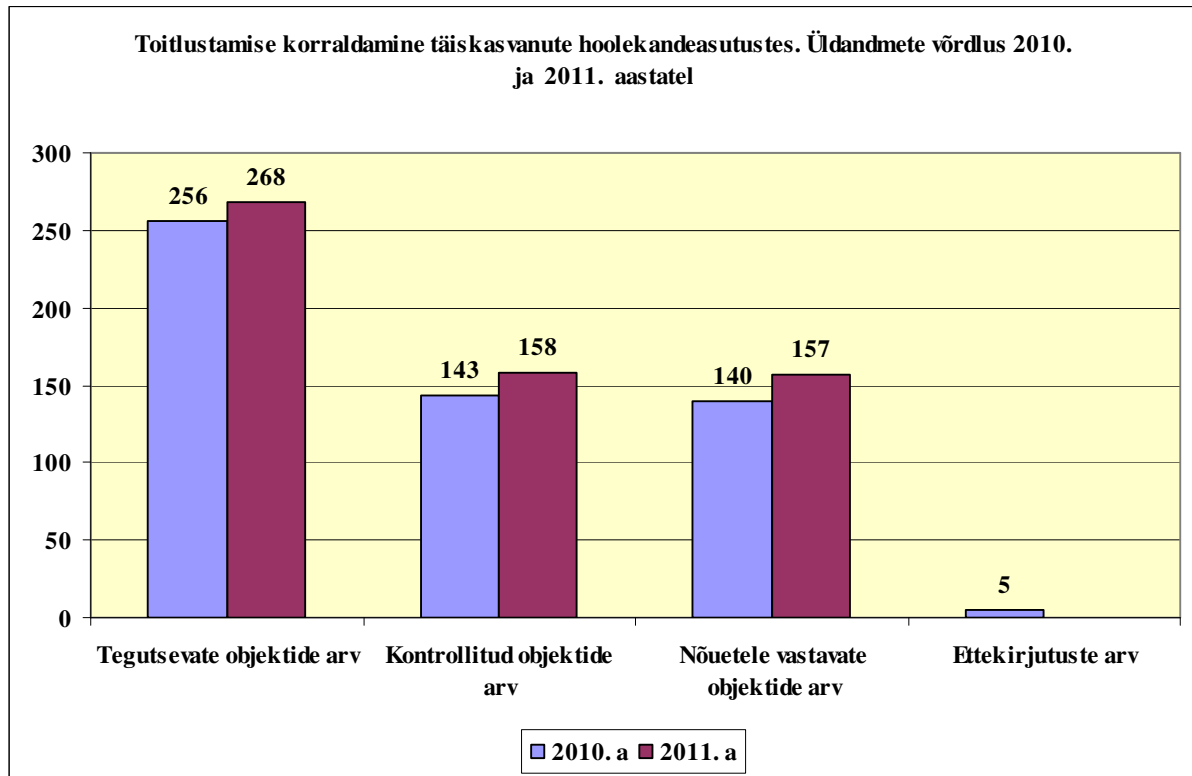
Joonis 9 Laste hoolekandeesutuste toitlustamise korraldamise järelevalve üldandmete võrdlus 2010-2011.

Jooniselt näeme, et tegutsevate objektide arv on veidi vähenenud. Toitlustamise korraldamise kontrollimiste osakaal on langenud, vastavalt 2010. aastal 89,5% ja 2011. aastal 45%.

Kontrollitud asutustest vastas nõuetele 100%.

Ettekirjutusi 2011. aastal laste hoolekandeesutustele ei tehtud.

Joonis 10 võrdleb täiskasvanute hoolekandeesutustes toitlustamise korraldamise järelevalve tulemusi 2010- 2011.



Joonis 10 Täiskasvanute hoolekandeesutuste toitlustamise korraldamise järelevalve üldandmete võrdlus 2010- 2011.

Jooniselt näeme, et tegutsevate objektide arv on suurenenud. Toitlustamise korraldamist kontrolliti üle poolte tegutsevates asutustes(56 %), mis on jäänud samale tasemele nagu 2010. aastal.

Kontrollitud asutustest vastas aasta lõpuks nõuetele 99% asutustest, mida on 1% rohkem kui 2010. aastal. Ettekirjutuste arv oli 2010. aastal 5, 2011. aastal ettekirjutusi täiskasvanute hoolekandeesutustes ei tehtud.

5.1. Sihtuuring „Asenduskoduteenuse vastavus tervisekaitsenõuetele“

Aastal 2011 viidi läbi temaatiline sihtuuring, mille raames kontrolliti ka toitlustamise korraldamise vastavust kehivatele tervisekaitsenõuetele.

Uuringusse oli kaasatud 47 asutust üle Eesti, mis moodustas 100% kogu asenduskodude arvust.

Antud kokkuvõtte koostamisel lähtuti asenduskoduteenusel toitlustamise korraldamisele kehtestatud nõuetest.

Uuringusse kaasatud asutused jagati kahte rühma:

- asutused, kus valmistatakse toitu kohapeal (enamasti peretüüpi asenduskodud). Kokku 38 objekti,
- asutused, mis tellivad toitlustamisteenuse erafirmadelt. Kokku 9 objekti.

Uuringu käigus selgus, et kõigis asenduskodudes on lastele kättesaadav ja nähtavas kohas, vabalt ja tasuta piisav kogus nõuetele vastavat joogivett.

Peretüüpi asenduskodudes valmistavad toitu pereemad või vanemad lapsed ise (juhendaja abiga), seejuures tavaliselt menüüd ette ei koostata ning toiduenergia ja põhitaitainete sisalduse arvestusi ei tehta.

Kuna osa lapsi sööb päeva jooksul toitu ka mujalt (koolis, lasteaias), sageli ei toitlustata asenduskodudes lapsi täies mahus. Need lapsed, kes õpivad koolis, söövad lõunasöögi koolis ning lasteaias lapsed söövad kuni kolm korda päevas lasteaias. Sellisel juhul on päevane toidukordade arv asenduskodus vähendatud. Seetõttu ei ole võimalik hinnata pakutava toidu kvaliteedi vastavust nõuetele (vt Tabel 1).

Need asutused, kus on kasutusele võetud toitlustusteenus, toimub ka menüüde ja muude vajalike dokumentide koostamine. Seega on võimalik kontrollida lastele pakutava toidu kvaliteedi vastavust kehtestatud nõuetele.

Tabel 1 näitab, et nendest asutustest, kus on kasutusele võetud toitlustamisteenus, enamasti järgitakse Sotsiaalministri 15. 01. 2008. a määrusega nr 8 „Tervisekaitsenõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis“ kehtestatud tervisekaitsenõudeid ning pakutav toit rahuldab lapse ööpäevase toiduenergia ja toitainete vajaduse.

Tabel 1

Toitu valmistatakse kohapeal	Toitlustamine toimub määratud kellaaegadel ja menüü alusel	On võimalik kontrollida kehtestatud nõuete täitmist toitlustamise osas	Toitu tuuakse väljastpoolt	Toit rahuldab lapse ööpäevase toiduenergia- ja toitainetevajaduse	Toitlustamisel järgitakse kehtestatud tervisekaitsenõudeid
Jah	34	19	Jah	8	8
Ei ole võimalik hinnata	4	19	Ei	1	1
Kokku	38	38	Kokku	9	9

Mittevastavused kehivatele nõuetele avastati kahes asenduskodudes: kontrolliti, kas söögikordadel pakutav toit rahuldab lapse ööpäevase toiduenergia- ja toitainetevajaduse kuna lapsed saavad kõik neli korda päevas toitu üldkõrgist. Ühes asutuses esines ülekalorsus.

Teises asutuses esitati ainult ühe nädala keskmised arvestused (määrus näeb ette, et hinnang antakse kahe nädala keskmiste arvestuste põhjal). Seejuures valkude ja rasvade sisaldus oli kehtestatud normide piirides ning süsivesikute ja toiduenergia sisaldus oli alla normi. Samuti ei pakutud kontrollitud nädalal kalatoitu.

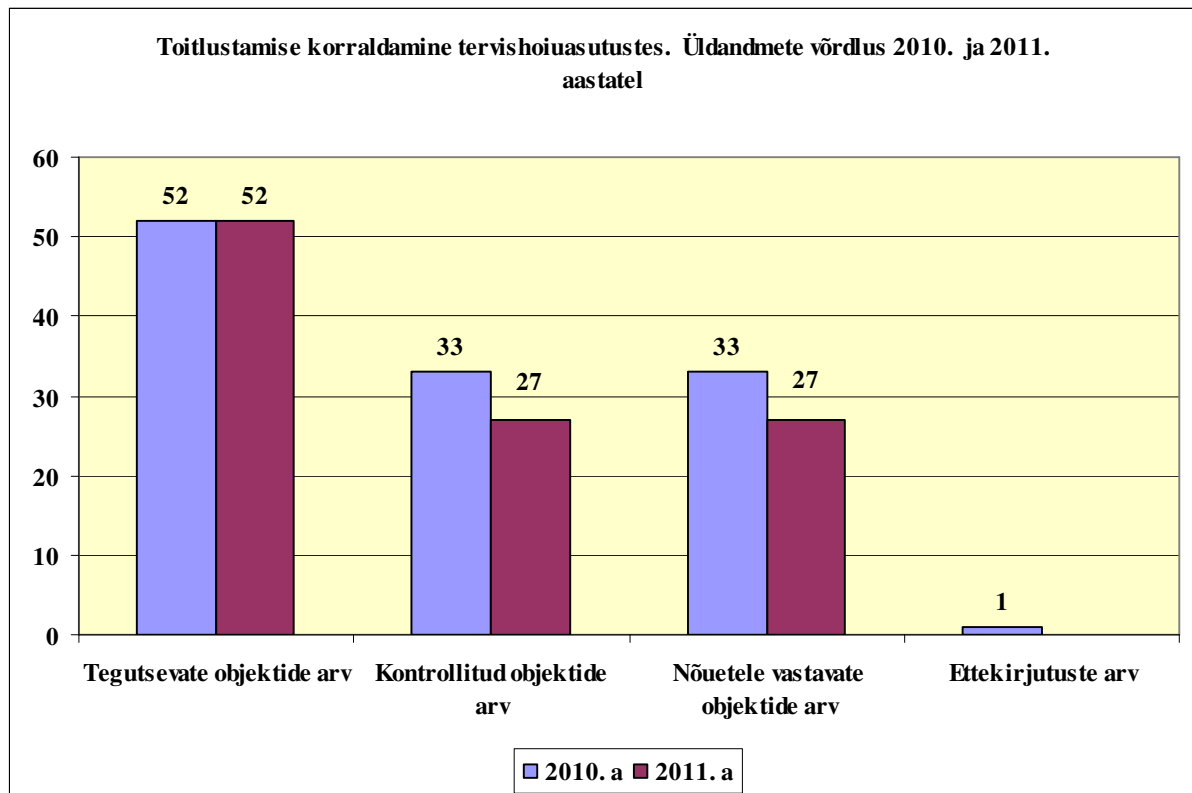
Avastatud puuduste kohta tehti toitlustajatele märkused ning 2012. aasta jooksul toimub nende asutuste järelkontroll.

6. Toitlustamise korraldamine tervishoiuteenust osutavas asutuses

Toitlustamise korraldamist kontrolliti sotsiaalministri 14. novembri 2002. a määruse nr 131 „Tervisekaitsenõuded toitlustamisele tervishoiu- ja hoolekandenasutuses“ nõuete järgi.

2011. aastal kontrolliti 52% tegutsevatest objektidest.

Joonis 11 võrdleb toitlustamise korraldamise järelevalve üldandmeid tervishoiuasutuses 2010-2011.



Joonis 11 Tervishoiuasutuste toitlustamise korraldamise järelevalve tulemuste võrdlus 2010- 2011.

Jooniselt näeme, et asutuste arv on jäänud samaks. Toitlustamise korraldamist kontrolliti üle pooltes tegutsevates asutustes, mis on vähenenud 2010. aastaga võrreldes 63,5%-lt 52%-le.

Kontrollitud asutustest vastas 2010. ja 2011. aasta lõpuks nõuetele 100% asutustest.

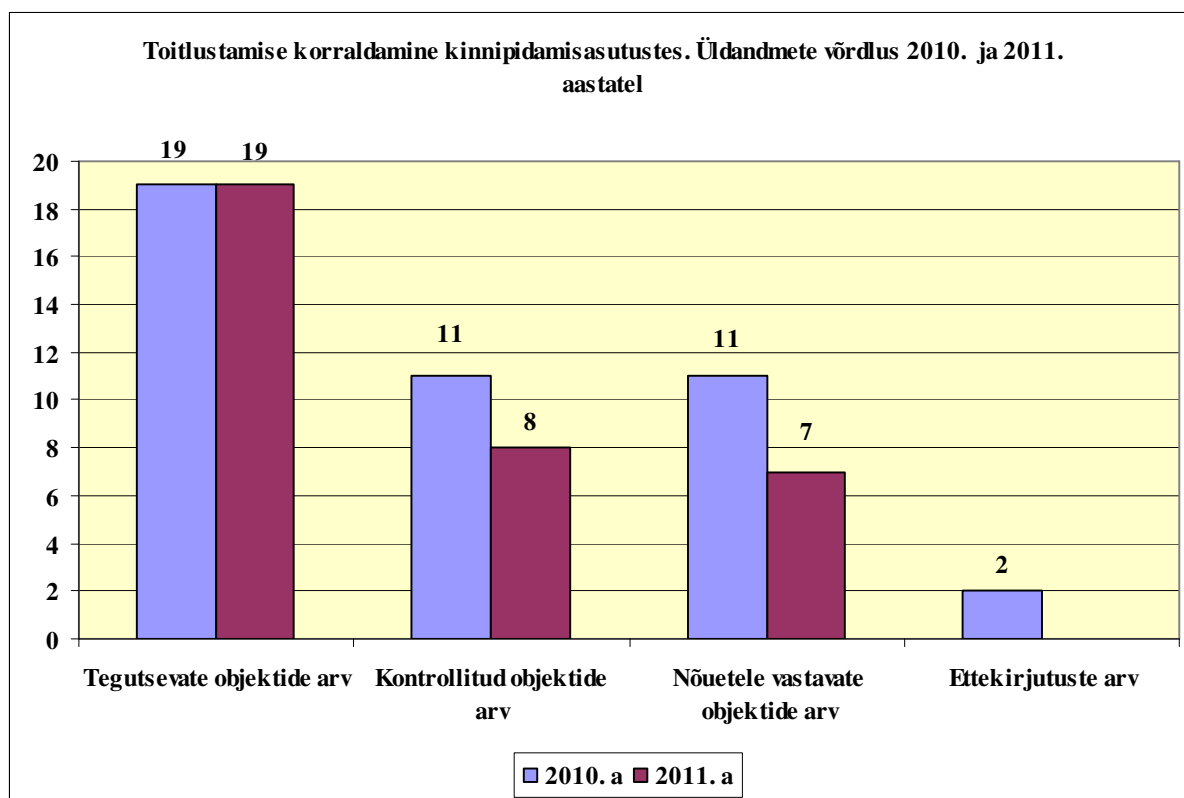
Ettekirjutusi 2011. aastal ei tehtud.

7. Toitlustamise korraldamine kinnipidamisasutuses

Järelevalvet toitlustamise korraldamise üle teostati 2011. aastal ainult kaebuste alusel.

Toitlustamise korraldamist kontrolliti sotsiaalministri 31. detsembri 2002. a määruse nr 150 „Toidunormid kinnipidamisasutustes“ nõuete järgi. 2011. aastal kontrolliti 42% tegutsevatest asutustest.

Joonis 12 võrdleb kinnipidamisasutustes toitlustamise korraldamise järelevalve tulemusi 2010- 2011.



Joonis 12 Kinnipidamisasutuste toitlustamise korraldamise järelevalve üldandmed 2010- 2011.

Tegutsevate objektide arv on jäänud samaks. Kontrollitud asutustest ei vastanud aasta lõpuks nõuetele 1 asutus. Ettekirjutusi kinnipidamisasutustes toitlustamise korraldamise eest 2011. aastal ei tehtud.